

Nr 122 / 2013
18'03'13

INSTYTUT ZACHODNI
im. Zygmunta
Wojciechowskiego
Instytut Naukowo-Badawczy,
Poznań

Autor:
Maria Wagińska-Marzec

Redakcja:
Marta Götz
Radosław Grodzki
Krzysztof Malinowski

W blasku jubileuszy: Kraków – Lipsk – Penderecki

Oficjalna wizyta władz miasta Krakowa w dniu 6 stycznia 2013 r. w Lipsku miała doniosły charakter i jest godna uwagi z chociażby dwóch względów. Po pierwsze dlatego, że zainaugurowała obchody jubileuszowe 40-lecia podpisania umowy partnerskiej między Krakowem a Lipskiem (1973), a po drugie z uwagi na akcent muzyczny, jaki jej towarzyszył. Wydarzeniem kulturalnym, które odbiło się szerokim echem w mediach niemieckich, stał się mianowicie koncert z udziałem jednego z bardziej rozpoznawalnych i cenionych w Niemczech współczesnych kompozytorów polskich - Krzysztofa Pendereckiego.

Partnerstwa miast są jedną z najbardziej pręźnie rozwijających się form współpracy między większymi i mniejszymi miejscowościami różnych krajów, na różnych płaszczyznach, zwłaszcza w dziedzinie gospodarki i administracji, kultury i sztuki, nauki, oświaty, wymiany młodzieży i sportu. Współpraca ma na celu wspieranie wzajemnych inicjatyw w tych dziedzinach oraz umożliwienie mieszkańcom danego miasta poznania kultury i sposobu życia mieszkańców partnerskiego miasta. Konkretyzacja zamierzeń dokonuje się poprzez wspólne projekty, warsztaty, spotkania, szkolenia, doradztwo, wymianę doświadczeń, a także wspólne przedsięwzięcia i imprezy kulturalne. Ważne znaczenie ma fakt, iż na bazie partnerstwa miast dochodzi też do ściślejszych powiązań gospodarczych i handlowych między przedsiębiorstwami partnerskich miast.

Więszemu ożywieniu wzajemnych kontaktów sprzyją zwłaszcza jubileusze, a więc kolejne rocznice podpisania umów o partnerstwie. Następuje wówczas wzmożona mobilizacja większości podmiotów zaangażowanych i uczestniczących we współpracy (zarówno środowisk gospodarczych, biznesowych, jak też kulturalnych czy sportowych). Uroczystości jubileuszowe są nie tylko okazją do oficjalnych spotkań władz partnerskich miast i przedstawicieli poszczególnych dziedzin życia gospodarczego, społecznego czy kulturalnego celem wymiany doświadczeń, ale też służą dokonaniu swego rodzaju bilansu z przebiegu dotychczasowej współpracy. Są ponadto okazją do szerszego zaprezentowania dorobku (zwłaszcza kulturalnego) zaprzyjaźnionego miasta.

Taką właśnie okazją stał się jubileusz 40-lecia partnerstwa Krakowa i Lipska. Obchody jubileuszowe zainaugurowała oficjalna wizyta prezydenta miasta Krakowa Jacka Majchrowskiego w Lipsku w dniu 6 stycznia 2013 r. i spotkanie z władzami tego bogatego w tradycje miasta Saksonii. „Jestem przekonany, że tegoroczne jubileuszowe spotkania naszych miast będą nie tylko wspaniałym ukoronowaniem 40-letniej serdecznej współpracy, ale też znakomitą zapowiedzią dalszego jej rozwoju – kolejnym krokiem w zacieśnianiu łączących nasze miasta więzi” – tymi słowami wpisał się prezydent Majchrowski do Złotej Księgi miasta Lipska, dając wyraz z jednej strony łączącym oba miasta od 1973 r. „serdecznym więzom”, a z drugiej woli ich dalszego kontynuowania.

Oficjalne spotkanie z nadburmistrzem Lipska Burkhardem Jungiem (SPD) miało miejsce w reprezentacyjnej sali Starego Ratusza, w którym mieści się obecnie Muzeum Historyczne miasta Lipska. W obiedzie wydanym przez nadburmistrza uczestniczyli m.in. konsul honorowy RP w Lipsku Markus Kopp oraz Honorowy Obywatel Krakowa i wielki przyjaciel miasta Friedrich Magirius. Prezydent Majchrowski był też gościem Instytutu Polskiego w Lipsku (filii Instytutu Polskiego w Berlinie), gdzie spotkał się z dyrektorem tej placówki Wojciechem Więckowskim. W Instytucie miał możliwość obejrzenia krótki zwiastun filmu „Droga przez labirynt” będącego dokumentalnym portretem K. Pendereckiego. W godzinach popołudniowych (6.01.2013) prezydent Majchrowski miał też okazję zwiedzić słynny pomnik Bitwy Narodów i zapoznać się z przygotowaniami do uroczystych obchodów jubileuszowych z okazji 200. rocznicy tego wydarzenia i zarazem 100. rocznicy budowy pomnika.

Jubileuszowi towarzyszyło wielkie wydarzenie artystyczne, jakim było prawykonanie podczas uroczystej Mszy św. z okazji święta Trzech Króli w kościele św. Tomasza (*Thomaskirche*) utworu Krzysztofa Pendereckiego „Missa brevis” na chór dziecięcy i głosy męskie *a cappella*. Ten 5-częściowy utwór został skomponowany

specjalnie na zamówienie Archiwum Bacha w Lipsku (*Bach-Archiv Leipzig*) z okazji obchodów jubileuszu 800-lecia kościoła i chóru św. Tomasza (*Thomanerchor Leipzig*). Dzieło to zostało wykonane pod batutą obecnego dyrygenta chóru Georga Christopha Billera. „Missa brevis” Pendereckiego była ostatnią kompozycją w ramach cyklu muzyki jubileuszowej.

Należy wspomnieć, iż 800-letnia tradycja kościoła św. Tomasza, jego chóru i kantorów wiąże się ściśle z historią prawykonań. Johann Sebastian Bach w początkach swej weimarskiej (1708-1711) i lipskiej (1723-1750) działalności miał obowiązek skomponowania co tydzień nowej kantaty, której prawykonanie odbywało się podczas kolejnej niedzielnej mszy św. Wykonawcą był słynny lipski chór chłopięcy *Thomanerchor*. Podobnie czyniło wielu jego poprzedników, jak też następców doceniających niezwyklej kunszt artystyczny młodych chórzystów. Mając na uwadze tę wieloletnią tradycję prawykonań, Archiwum Bacha w Lipsku (jako współpartner projektu) złożyło zamówienie na pięć specjalnych uroczystych kompozycji współczesnych mających uświetnić obchody jubileuszowe 2012/2013, które ze względu na okoliczności powstania nawiązywałyby do dawnych tradycji muzycznych słynnego chóru. Prawykonanie owych pięciu kompozycji miało miejsce w ramach obchodów jubileuszowych w 2012 r.: podczas mszy św. w Święta Wielkanocne, Zielone Świątki, Święto Reformacji, Święta Bożego Narodzenia oraz z okazji Święta Objawienia Pańskiego (Trzech Króli) 6 stycznia 2013 r.

Do udziału w projekcie obchodów jubileuszowych uświetniających 800-letnią historię kościoła św. Tomasza w Lipsku i jego słynnych na całym świecie chórzystów zaproszono (oprócz K. Pendereckiego) również czterech innych kompozytorów współczesnych (różnego pochodzenia i konfesji, o znaczącym dorobku artystycznym). „Missa brevis” to utwór skomponowany przez Pendereckiego w kontekście liturgicznym. Kompozycja ta, na chór chłopięcy i męski *a cappella*, jest jedynym utworem w cyklu kompozycji jubileuszowych o wyłącznie wokalnym charakterze. Bazuje ona na jednym z wcześniejszych dzieł Pendereckiego „Sanctus i Benedictus” na chór dziecięcy, powstałym w 2002 r. Dzieło to zostało uzupełnione o trzy kolejne stałe części mszy św: „Kyrie”, „Gloria” i „Agnus Dei”. Penderecki wykorzystał w utworze strukturę częściowo polifoniczną, a częściowo homofoniczną, co pozwoliło bardziej plastycznie wydobyć treści tekstu liturgicznego. Oszczędność środków, a miejscami też celowa prosta budowa utworu uwidacznia się zwłaszcza w języku harmonicznym Pendereckiego.

Należy podkreślić, że wykonanie „Missa brevis” spotkało się z niemałym oddźwiękiem w mediach, o czym świadczy m.in. fakt, iż kanał „Tagesschau 24”

poświęcił temu wydarzeniu sporo uwagi, przekazując informację nie tylko o samym koncercie, ale też dłuższy wywiad z kompozytorem. Z kolei gazeta „Leipziger Volkszeitung” przekazując relację na temat wizyty prezydenta Krakowa w Lipsku i inauguracji obchodów 40-lecia partnerstwa obu miast, dodała nieco wiadomości o partnerskim mieście. Można przeczytać m.in., iż Kraków - stare miasto, będące ongiś miejscem koronacji królów Polski – jest obecnie nowoczesną metropolią liczącą 760 tys. mieszkańców, posiadającą uniwersytet, Akademię Górniczo-Hutniczą i inne szkoły wyższe, w których kształcą się ok. 92 tys. studentów. To drugie co do wielkości miasto Polski jest ważnym ośrodkiem rozwoju nowych technologii i nauk biologicznych, posiada obserwatorium astronomiczne, muzea i biblioteki, liczne galerie, kilka teatrów, operę i operetkę oraz filharmonię. W mediach niemieckich podkreślono przy okazji, iż punkt ciężkości współpracy obu miast to przede wszystkim: sfera kultury, wymiana młodzieży i pomoc społeczna.

Wizyta władz miasta Krakowa w Lipsku ma nieco szerszy wymiar niż tylko oficjalne spotkanie włodarzy partnerskich (zaprzyjaźnionych) miast. Należy na nią spojrzeć po pierwsze przez pryzmat podtrzymywania dobrego klimatu w stosunkach polsko-niemieckich, zwłaszcza deklaracji woli kontynuowania dotychczasowej 40-letniej „serdecznej” współpracy, a po drugie w kontekście obecności kultury polskiej w tak ważnym dla historii miasta momencie. Dobrze się stało, że jubileusz 40-lecia partnerstwa Krakowa i Lipska wpisał się idealnie w obchody jubileuszu 800-lecia lipskiego kościoła *Thomaskirche* i słynnego chóru *Thomanerchor*. Zaproszenie wybitnego kompozytora polskiego do udziału w obchodach tej znamiennej dla tradycji miasta i muzyki rocznicy należy uznać za nie lada wyróżnienie. I jakby uroczystości jubileuszowych było mało, lipskie wydarzenie artystyczne zbiegło się z uczczeniem 80-lecia urodzin kompozytora.

Maria Wagińska-Marzec – germanista, adiunkt, pracownik Instytutu Zachodniego w Poznaniu, zainteresowania badawcze: kultura w zjednoczonych Niemczech, polsko-niemieckie stosunki kulturalne.

